

Posudek diplomové práce

Téma: Problematika výuky výslovnosti německého jazyka na prvním stupni základní školy v Čechách

Autorka: Eva Habánová

Vedoucí práce: PhDr. Pavla Nečasová, Ph.D.

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy 2017

Autorka diplomové práce Eva Habánová končí studium učitelství pro 1. stupeň základní školy (dále jen ZŠ) se zaměřením na německý jazyk. S tím zřejmě souvisí i výběr tématu, kterému se ve své diplomové práci věnuje. V počáteční fázi výuky cizího jazyka hraje nácvik správné výslovnosti důležitou roli a je třeba se problematice výslovnosti intenzivně věnovat. Zřejmě proto se autorka zabývá problémy, které se v rámci výuky německého jazyka na 1. stupni ZŠ mohou vyskytnout a jak je možné jim předcházet, popř. chyby ve výslovnosti korigovat.

V teoretické části práce autorka definuje vědní disciplíny zabývající se výslovností, představuje blíže německý hláskový systém a okrajově zmiňuje problémy, které se objevují v rámci suprasegmentálních jevů (představena je např. problematika slovního přízvuku).

Kapitola 3 uvádí problémy spojené s výukou německé výslovnosti obecně a následně seznamuje se specifickými potížemi, které se vyskytují u českých žáků. Autorka vychází z komparační práce Marouškové a Schmidta z roku 2005. Pokud se nemýlím, poukazují tito autoři ve své práci na celkem 16 zejména obtížných jevů v rovině segmentální a suprasegmentální, které českým účastníkům učení dělají obzvláště potíže. Částečně se jedná o výslovnostní jevy, které i česká artikulační báze zná, ale v němčině se kvalita jednotlivých hlásek více či méně odlišuje. Souvisí to s postavením artikulačních orgánů, místem artikulace a dalšími průvodními jevy (proud vzduchu, pohyb rtů, např. u labializovaných samohlásek).

Autorka Eva Habánová prezentuje dále hláskový systém – vokaliký i konsonantický (částečně i s popisem artikulační báze). Pozastavuje se nad výslovností fonému „ch“ - v němčině tzv. „ich-Laut“ a „ach-Laut“ a upozorňuje na základě svých pozorování, že výslovnost „ach-Lautu“ se liší od výslovnosti českého „ch“ (srov. Maroušková, Schmidt).

Jistě je třeba věnovat obzvláštní péči těm výslovnostním jevům, které mohou vést k nepochopení, ale ne zcela lze souhlasit s autorkou, že mohou být některé výslovnostní jevy učeny později, resp. žáci s nimi mohou být seznamováni později, nebo že k chybám ve výslovnosti některých jevů by se nemělo přistupovat tak přísně (str. 18). Dle Beneše neexistuje fonetické minimum (na rozdíl od např. lexikálního či gramatického) a v podstatě od počátku výuky se setkáváme v běžné komunikaci se všemi fonetickými jevy a nelze některé z nich upozadit a přesunout jejich nácvik do etapy pozdější (Beneš, Metodika cizích jazyků, 1971, 67). U žáků by mohlo dojít k tomu, že by si v počáteční výuce osvojovali nesprávné výslovnostní návyky, které by bylo obtížné v pozdějším stádiu výuky odstraňovat.

V kapitole 4 autorka uvádí kutikulární dokumenty: Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a Školní vzdělávací program (dále jen RVP a ŠVP). RVP se prakticky obsahem učiva nezabývá – učivo (jazykové prostředky) mezi něž patří i zvuková a grafická stránka jazyka je v RVP zmíněno okrajově, a to pouze ve vztahu k plnění komunikativních záměrů. Proto autorka vychází z analýzy ŠVP několika pražských škol s rozšířenou výukou jazyků/němčiny, které akcentují nejen svá výchovně vzdělávací specifika, ale i v rámci učebního plánu i specifika jednotlivých předmětů, tedy i němčiny. Z analýzy ŠVP vyplynulo, že obecně školy nevěnují ve svých učebních dokumentech tolik pozornosti, kterou si nácvik správné výslovnosti zaslouží (snad s výjimkou ZŠ K Milíčovu).

Autorka se dále v subkapitole 4.3 zabývá metodami, které by měly být uplatňovány v nácviku správné výslovnosti na 1. stupni ZŠ. Vedle „běžně“ užívaných cvičení nabízí diplomantka

další možnosti nácviu s využitím pomůcek (viz příloha) a včetně vhodné organizace vyučovacího procesu.

V kapitole 5 prezentuje autorka aktuální stav výuky výslovnosti na českých základních školách. Autorka vychází jednak z analýzy učebnic/výukových materiálů používaných ve výuce němčiny na 1. stupni ZŠ (Ene, mene; Planetino; Start mit Max) a hospitací na dvou pražských školách v pěti různých třídách (u pěti vyučujících). Podrobně popisuje metody a techniky pozorování, které pak prakticky uplatňuje při hospitacích a pohovorech s žáky a vyučujícími. Výslovnost, resp. míra zvládnutí výslovnosti u jednotlivých žáků v hodinách němčiny je zaznamenávána do tabulek (viz příloha).

V této praktické části práce lze ocenit jak zvolené postupy uplatněné při analýze učebnicových souborů, tak metodologii vlastních pozorování hodin, rozborů a evaluačních diskuzí. Lze kladně hodnotit snahu autorky o jistá zevšeobecnění, tj. nalezení vzájemné souvislosti mezi používaným učebnicovým souborem, vyučujícím němčiny a jeho přístupem k výslovnosti (lze vzít v úvahu jeho vlastní výslovnost, popř. frekvenci využívání nahrávek) a zvládnutí výslovnosti u žáků.

Závěr: Práce je psána německy, doplněna je českým resumé, abstraktem a klíčovými slovy v češtině i angličtině. Rozsah práce je 110 stran (pozor na rozpor ve stránkování obsahu a vlastního textu práce); práce je doplněna osmi přílohami.

Po formální stránce odpovídá práce požadavkům kladeným na vypracování diplomové práce. Drobné překlepy a terminologické nesrovnalosti nesnižují kvalitu předloženého textu (str. 19, 23, 30).

Diplomovou práci Evy Habánové lze hodnotit jako kvalitní. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit stupněm v ý b o r n ý m.

Otázky k obhajobě:

- 1) Jestliže hovoříme v grafickém systému o „Umlautu“, jak je terminologicky „Umlaut“ označen v systému fonetickém (viz str. 23)?
- 2) Označuje se jako „Kultusministerium“ české ministerstvo?
- 3) Vysvětlíte, co se myslí termínem „Schulplan“ a „Schulprogramm“.

PaedDr. Dagmar Švermová

V Praze dne 1. 5. 2017